

GAJ SALUSTIJ KRISP

Rodil se je leta 86 pr.n.št. v sabinskem mestu Amiternu, blizu današnjega mesta Aquile. Prihajal je sicer iz preproste plebejske, vendar ugledne in premožne družine, ki mu je omogočila temeljito šolanje v Rimu. Že zgodaj se je pridružil demokratski stranki in se posvetil politiki.

Ko je bil star okoli trideset let, je že postal kvestor, dve leti kasneje ljudski tribun. Morda je bil nato tudi namestnik upravitelja v provinci Siriji (to so sklepali iz Ciceronovega pisma). Ko so ga po Pompejevem posredovanju, saj naj bi baje imel nemoralno življenje, so ka vrgli iz senata in s tem naj bi bilo konec njegove politične kariere. Toda vse kaže da je še imel politična dogajanja. Ob izbruhu vojne med Cezarjem in Pompejem, se je pridružil Cezarju in je deloval kot njegov podpoveljnik v bitkah (v Iliriji je padel, a mu je dal Cezar še eno priložnost, saj sta imela dobra odnose). S Cezarjevo pomočjo je bil Salustij znova sprejet v senat. Cezar ga je nato tudi kmalu postavil na oblast za guvernerja v novi provinci Africa Nova, katera si je z izžemanjem prebivalstva pridobila veliko denarja. Uspeli atentat na Cezarja pa je dokončno zapečatil njegovo politično kariero.

Nato se je Salustij posvetil zgodovinopisju, s tem naj bi še bolj koristil svoji državi. S svojim premoženjem si je kupil palačo v Rimu, katera je bila obdana z vrtovi (danes pravijo »salustijevi vrtovi«). Navedli bomo nekaj njegovih najbolj znamenitih zgodovinopisnih del:

- *Jogurtinska vojna:*

Govori o numidijskem kralju, ki svojo oblast prepusti sinovoma Adherbalu in Himsalu ter posvojenemu nečaku Jogurti. Njihovo skupno vladanje se naj nebi obneslo in tako so nastale trenja med osebami, ko so si želeli svoje kraljestvo razdeliti. Vojna se je sprva končala v Jogurtovo korist, a ko je le-ta dal Adherbala umoriti, je senat pričel proti vojno Jogurtu. Vojna je trajala dolgo let. Ker je Jogurta poznal rimsko plemstvo, jih je veliko podkupoval vojaške poveljnike in senatorje. Kasneje ga je tast izdal in nato je bil Jogurt odpeljan v ječo, kjer so ga zadavili.

- *Katalinova zarota:*

Katalino je bil visoko na lestvici rimske državne administracije. Bil je človek, ki naj bi si vse, česar ni mogel doseči po naravni poti, hotel priboriti s silo. Na vsak način je hotel postati konzul. Le-ta je skoval zaroto proti novo izvojenemu konzulu, da bi ga umoril. Kasneje je s pomočjo privržencev prišel na položaj konzula, a vendar sta ga kasneje zamenjal Anotnij in Cicero. Toda katalino je rovaril dalje. Kmalu je Cicero izvedel za njegove načrte in ga hotel na vsak način zatreti. Izgnal ga je iz Rima, Katalino pa je še naprej koval zaroto. Te njegove namene so bile odkrite in preprečene. Prišlo je do bitke pri Pistoriji, kjer je poveljnik-Katalina padel junaške smrti.

- *Pismi Cezarju:*

Če sta pismi pristni, ni povsem zanesljivo. Salustij ju je pisal takrat, ko se je še intenzivno ukvarjal s politiko. Kakor kaže njuna vsebina, je želel Salustij Cezarja kot voditelja demokratske stranke pridobiti za nekatere reforme (sprejem novih državljanov, tajno glasovanje v senatu...) in ukrepe proti oderuštvi, kar naj bi državo povzdignilo, prijatelj Cezarja pa ovenčalo s še večjo salvo. Kronološko je drugo pismo (povod zanj je bila državljanska vojna l. 49) pred prvim. Le-to je nastalo proti koncu državljanske vojne pa zahtevo, da se mora mladina navaditi poštenosti in delavnosti.

- *Historiae:*

To je njegovo najpomembnejše delo v 5 knjigah, ki so obsegale obdobje 12 let, od Sulove smrti do Pompejeve vojne proti Mitridatu. Delo je nadaljevanje zgodovine Sizene (Historiae v 12 knjigah). Salustij je v njem obravnaval zelo pomembne dogodke (Sertorijeve vojne,

Spartakov upor in Mitridatovo vojno), zato je imelo veliko zgodovinsko vrednost. Žal pa so se ohranili le 4 govori, 2 pismi in še nekaj manjših odlomkov. Iz njih se vidi, da si je pisec prizadeval biti nepristranski.

JULIJ CEZAR

Cezar se je s svojimi zgodovinopisnimi deli uvrstil med zgodovinopisce z opisom svojih bojev z Galci in nekaterimi plemeni. Sicer je Cezar v svojih mladih letih napisal naslednja dela:

- Hvalnica Herakleju
- Tragedijo Ojdipus in
- Dicta collectanea, zbirko izrekov, katere Avgust ni pustil objaviti. Gajus Suetonius trankvilus omenja še:
  - o De analogia v dveh knjigah
  - o Anticatores, kjer nastopa zoper poveličevanje Katona Mlajšega
  - o Pesnitev pesnitev z naslovom »Iter« ter zbirke govorov in pisem.

Najbolj znani deli pa sta:

1. Commentarii de bello civili, v katerih obravnava vojno s Pompeji, zlasti pa
2. Commentarii de bello Gallico v 7 knjigah. Objavil jih je verjetno pozimi leta 52/51, ko je premagal Vercingetoriga, to je tik pred začetkom državljanske vojne. S tem delom je hotel pokazati, kaj je storil za rimski narod. Cezar ne piše kot zgodovinar, temveč kot državnik, ne za vojake ampak za izobražence. To delo je začel pisati, da bi trajno zabeležil svoje uspehe ter da bi opisal vzroke za napad in nadaljnje osvajanje Galije. Pri tem je bil tako uspešen, da mu nihče ni postavil vprašanja, ali je bilo osvajanje Galije zares potrebno.

Spomine na galsko vojno odlikuje jasnost, strnjeno, preprosto podajanje in objektivnost. Bralec se nikoli ne utruja, temveč z zanimanjem sledi pripovedovanju. Jezik je čist, brez nenavadnih okraskov ali izrazov, jedrnat in preprost, podajanje pa objektivno. Delo kaže človeka, ki je bil močna osebnost z jasnim razumom in ki mu je bila tuja vsaka zapletenost. S svojim delom ni hlepel po literarnem uspehu, temveč političnem. Zato je marsikaj zamolčal in olepšal, vendar je pripovedovanje kljub temu zanesljivo zgodovinski vir. Razni pisci so nadaljevali cesarjevo pisateljsko delo v naslednjih knjigah:

- Osmo knjiga Galske vojne, ki jo pripisujejo Hirtiju.
- Bellum Alexandrinum, ki obravnava vojno v Alexandriji, boje s Farnakom v Aziji, vojno v Iliriji in nemire v Španiji.

Poraz Pompejcev do bitke pri Tapsu je opisan v:

- Bellum Africanum,
- Bellum Hispaniense pa pripoveduje o njihovem dokončanem porazu. Ta dela so napisali različni avtorji, ki pa se ne morejo meriti s Cezarjem.

Usoda Cezarjevim pisanim delom ni bila naklonjena. Cicero je sicer občudoval lepoto Cezarjevega jezika, delo pa mu je bilo le zgodovinski vir. Jezikoslovci se niso zmenili za njegova dela, nekateri znani zgodovinarji pa so iz njegovih del črpali le podatke. Hvali ga le Tacit. Večje zanimanje za njegova dela so bila v novejšem času. Zlasti Napoleon III, je spodbujal zgodovinarje da so študirali njegova dela. Cezarjeva galska vojna je še danes bogat vir za germanske in francoske arheologe in zgodovinarje.

TIT LIVIJ

(59.pr.n.št. –17.pr.n.št.) rodil se je v Padovi, a deloval v Rimu. Napisal je celotno zgodovino imperija skozi osem stoletij v 124 knjigah. Delo mu je vzelo trideset let, ohranilo pa se je le 35 knjig. Odlikuje ga jasen klasičen slog.

PUBLIJ KORNELIJ TACIT

Rojen okoli 55.n.št. o njegovem življenju vemo le to, da se je leta 77 poročil z Agrikolovo hčerko, da je bil sodelavec in prijatelj Plinija mlajšega, okoli leta 112 prokonzul v Aziji ter da je umrl po leti 115. leta 98 je napisal življenjepis svojega tasta Agrikole in dve poglavitni deli (zgodovinske knjige- Historiae in Letopisi-Annales) o zgodovini Rima od Avgustove smrti do konca 1. stoletja, med letoma 14 in 98, od katerih pa ni nobeno v celoti ohranjeno. Sicer je napisal tudi spise o govorniku (De oratore) in Germanija- prvi opisi germanskih del.